

УДК 65:011

Пуцько Б.М., д.е.н., с.н.с., професор © кафедри менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С.З. Гжицького

МЕТОДОЛОГІЯ МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЗРОСТАННЯ ВІДКРИТОСТІ ТА ПРАГМАТИЧНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ У СВІТОВИХ ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСАХ

Сформульовано показниково-табличні дані, які відображають причинно-наслідкові взаємозв'язки на глобальному рівні економіки. Узагальнено методологічні особливості моделювання моніторингу зростання відкритості та прагматичності національної економіки. Представлено алгоритми логіко-схематичного моделювання взаємозв'язків та визначення критеріїв розвитку національної економіки у глобальному середовищі. Виокремлено концептуальні цілі регулювання зовнішньої економіки та банківського клімату.

Ключові слова. *Причинно-наслідкові взаємозв'язки, відкритість та прагматичність національної економіки, критерії, концептуальні цілі, регулювання.*

Постановка проблеми. Дехто, з дуже визнаних національних економістів, одного разу зі мною дискутував, що не слід розподіляти економічні регулятори на макроекономічні та глобальні, ніби це одне і те ж. Лауреатами Нобелівської премії у галузі економіки за 2010 рік стали американці Пітер Даймонд і Дейл Мортенсен та британець кіпрського походження Крістофер Піссарідес. Комітет Шведської академії наук оголосив, що троє економістів отримують премію за вивчення ринків (це макроекономічні аспекти). Лауреатами Нобелівської премії з економіки за 2011 рік стали американці Томас Сарджент і Крістофер Сімс. Премія присуджена "за емпіричні дослідження причинно-наслідкових зв'язків в макроекономіці". Автор вважає, що будуть ще й премії, присуджені за емпіричні дослідження причинно-наслідкових зв'язків у глобальній економіці (іншими словами - за вивчення та інтерпретацію глобальних ринків). Питання наукової ідентифікації та конкретизації причинно-наслідкових зв'язків на глобальному рівні економіки є проблематичними та потребують обробки великого масиву інформації, складних досліджень. Від їх теоретичного та емпіричного обґрунтування залежить ефективність підприємств - суб'єктів зовнішньої економіки, національних економік, рівень стабільності міжнародних зв'язків та зовнішньоекономічної діяльності. Постановка цієї науково-прикладної проблеми є інноваційною, у цьому й полягає актуальність дослідження. Дана стаття є другою у переліку започаткованої автором серії статей наукового

напряму "Емпіричні дослідження причинно-наслідкових зв'язків на глобальному рівні економіки".

Аналіз останніх досліджень. Найбільш ранніми та дотичними до поставленої проблеми є теоретичні погляди Генрі Моргентау ([англ. Henry Morgenthau](#)) - американський державний діяч, народився у Нью-Йорку, США, міністр фінансів в період з 1934 по 1945 роки. Його головним науковим твердженням, яке гармонізує із заданим напрямом досліджень, є: "теорія, передусім, має базуватися не на апіорних та абстрактних твердженнях, а на емпіричних і прагматичних". Специфічні особливості теоретичного та емпіричного рівнів наукових досліджень міжнародних відносин намагалися відобразити М.З.Мальський та М.М. Мацяк у підручнику "Теорія міжнародних відносин". Окремі напрацювання до даної проблеми є в авторській монографії "Економіко-екологічне відтворення" [1-3].

Успішність економічного розвитку окремих країн значною мірою визначається здатністю до гармонійної інтеграції у глобальному економічному середовищі. Взаємодія внутрішнього та зовнішнього ринків набуває складної структури і характеризується цілою сукупністю взаємопов'язаних та багатовекторних зв'язків. Розвиток інтернет-комунікаційних технологій є головною інформаційно-технологічною детермінантою сучасного етапу глобалізації, але найважливішим проявом глобалізації виступає фінансова глобалізація, яка виражається у вільному русі капіталів між країнами, розвитку глобального фінансового ринку, формуванні системи наднаціонального регулювання міжнародних фінансів. Фінансова глобалізація є тим механізмом, який сприяє взаємопроникненню причинно-наслідкових зв'язків між економічними суб'єктами. Проблемним, або негативним, проявом фінансової глобалізації є те, що вона призводить до нової форми – "глобального капіталу – деривативного фінансового капіталу". Глобалізація веде до трансформації економічних функцій держави, в рамках якої остання делегує на глобальний рівень певні функції [4, с. 77-78]. Тенденційним критерієм розвитку глобального господарства є показник відкритості національних економік. Підхід до аналізу відкритості економіки за різними сферами економічної діяльності є доцільним для економік, які мають дуже різноманітні за рівнем розвитку сектори економіки. Цей підхід деякою мірою реалізовано у ряді досліджень як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, зокрема, слід виділити модель моніторингу зростання відкритості - Openness Growth Monitoring Model [5]. Підвищення рівня інвестиційної складової відкритості економіки слугує фактором розвитку внутрішнього ринку України і виражається в позитивному впливі припливу іноземного капіталу по лінії реструктуризації економіки, стримуванні інфляції внаслідок розширення виробництва, створення нових робочих місць, впровадження новітніх технологій та ефективних методів управління тощо [6].

У 2005 р. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) розробила "Інструкцію ОЕСР з економічних показників глобалізації". Оцінка глобалізації за методологією ОЕСР охоплює чотири сфери: прямі іноземні

інвестиції, економічну діяльність транснаціональних компаній, інтернаціоналізацію технологій та глобалізацію торгівлі. В "Інструкції ОЕСР" - економічні показники глобалізації досліджуються за трьома напрямками інтернаціоналізації технологій: перший - інтернаціоналізація промислових науково-дослідницької та дослідно-конструкторської роботи (НДДКР); другий - трансфер технологій; третій - торгівля високотехнологічними продуктами.

Комплексний підхід до аналізу глобалізації і деякою мірою відкритості економіки реалізовано у "Індексі Глобалізації" ("Globalization Index"), розробленому консалтинговою компанією А.Т. Kearney та журналом Foreign Policy. Згідно з цим індексом оцінка залучення країн світу до процесів глобалізації здійснюється на основі синтезу чотирьох показників, а саме: 1) економічна інтеграція – обсяг міжнародної торгівлі, інвестицій та різного роду виплат (у т. ч. зарплат), що здійснюються з перетинанням державних кордонів; 2) персональні контракти зокрема міжнародні поїздки і туризм, обсяг міжнародних телефонних переговорів, поштових відправлень та переказів; 3) розвиток глобальних технологій, а саме – кількість користувачів Інтернету та кількість Інтернет-сайтів; 4) включення в глобальні політичні процеси, зокрема членство у міжнародних організаціях та кількість посольств [7].

Автором також розроблено та запропоновано до розрахування відповідний індекс – сумарний питомий показник економіко-математичного індексу біоетичної спроможності країни до глобалізації ("Index bioethical capacity for globalization"). Цей індекс складається з двох показників: перший - питомий показник економіко-математичного індексу економічної спроможності країн до глобалізації ("The index of economic capacity for globalization"); другий - питомий показник економіко-математичного індексу еколого-економічної спроможності країн до глобалізації ("Index of ecological and economic capacity for globalization"). Запропоновані показники відображають додатні та від'ємні сторони економічних та еколого-економічних відносин у конкретних суспільствах. Сумарна алгебраїчна величина цих показників відображатиме певні рівні країн, їх роль і місце у процесах глобалізації світових еколого-соціально-економічних відносин. В кінцевому результаті ці індекси мають регулювати оптимальне поєднання процесів використання та відтворення внутрішнього і зовнішнього суспільного продукту всіма суспільствами для всіх людей, стабілізувати економічне й еколого-економічне середовище у "домашньому господарстві всієї людської цивілізації" [3, с. 316-319].

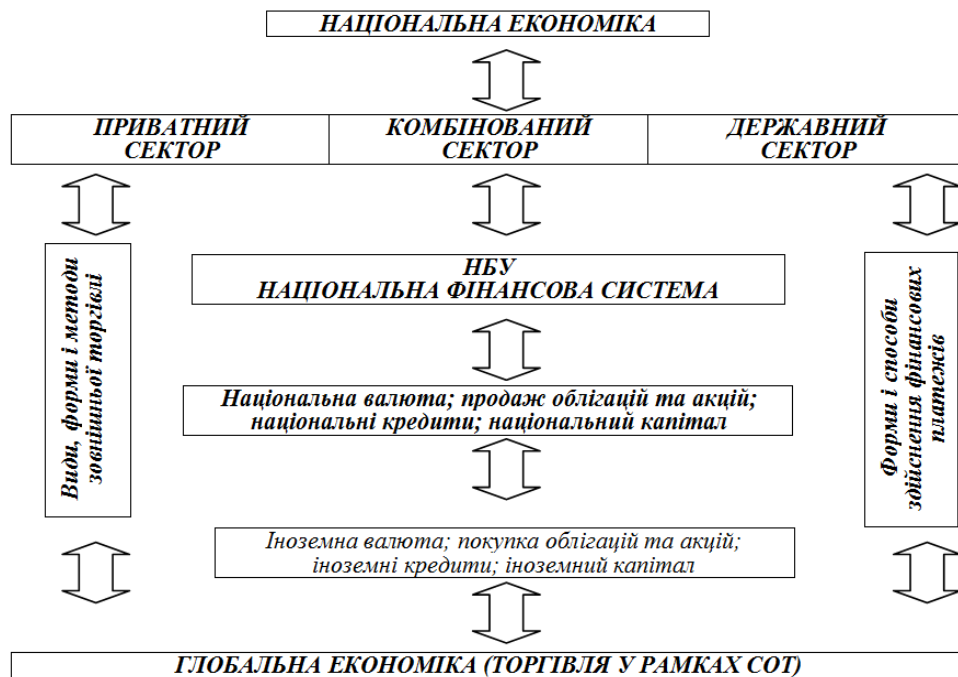
Мета статті. Сформулювати показниково-табличні дані, які б відображали причинно-наслідкові взаємозв'язки на глобальному рівні економіки: 1) фактори глобального середовища та чинники визначення стратегії національної економіки України; 2) головні стратегічні фактори розвитку національної економіки України з урахуванням їх ефективної адаптації до глобального економічного середовища; 3) перелік ключових стратегічних завдань розвитку національної економіки (на макроекономічному рівні) в глобальному середовищі; 4) головні економічні інструменти виконання завдань розвитку національної економіки (на макроекономічному рівні) в глобальному

середовищі. Узагальнити методологічні особливості моделювання моніторингу зростання відкритості та прагматичності національної економіки. Представити алгоритми логіко-схематичного моделювання взаємозв'язків та визначення критеріїв розвитку національної економіки у глобальному середовищі: 1) відображення фінансових потоків у платіжному балансі між національною та світовою економікою; 2) організаційно-інституційний механізм та об'єктно-факторний алгоритм вибудовування економічної стратегії українського уряду щодо виконання завдань розвитку національної економіки; 3) схематичне представлення систематизації класифікаційних ознак сприятливих та несприятливих факторів для української економіки від наслідків "сотівської" участі; 4) алгоритм орієнтирно-пріоритетних критеріїв моделювання розвитку національної економіки. Виокремлено концептуальні цілі регулювання зовнішньої економіки та банківського клімату.

Виклад основного матеріалу. Особливостями технологічного розвитку у найближчі десятиліття стануть: по-перше, розвиток технологій, що формуються на стику різних предметних галузей; по-друге, посилення дифузії сучасних високих технологій в середньо - та низькотехнологічні сектори виробничої сфери. Очікується формування нових виробничих технологій, що забезпечують в рамках традиційних галузей суттєву зміну характеру виробничих процесів і властивостей готової продукції. Зростання продуктивності у світі все більше спиратиметься на нагромадження не фізичного, а людського капіталу та підвищення вкладу в економічне зростання "ноосферної економіки" - економіки знань. Економічна стратегія українського уряду має акцентуватися на вирішенні, передусім, ключових проблем: 1) підтримання передових позицій у наукових дослідженнях і технологіях з ряду пріоритетних напрямів (нанотехнології, ядерна енергетика, авіа-, ракето- і суднобудування, новітнє матеріалознавство тощо) шляхом створення потужних об'єднань вітчизняних підприємств однієї галузі, а також розвитку виробничої кооперації з відповідними фірмами Євросоюзу, країн СНД та Азійсько-Тихоокеанського регіону; 2) врахування високої вірогідності нових технологічних проривів, які ґрунтуватимуться на відкриттях 1991–2000 рр. в біології, медицині, інформатиці, космічних дослідженнях, створенні нових матеріалів і джерел енергії; 3) входження або утримання/посилення позицій в глобальному обороті високотехнологічної продукції та технологій; 4) спеціалізація з надання інтелектуальних послуг у галузі фундаментальних і прикладних наукових досліджень і професійної освіти.

Головним емпіричним результативним представленням причинно-наслідкових взаємозв'язків на глобальному рівні економіки є відображення фінансових потоків у платіжному балансі між національною та світовою економікою (рис. 1). Як видно з рисунка, головними тут є 2 блоки причинно-наслідкових взаємозв'язків. Перший – лінійний двосторонній взаємозв'язок (умовна назва): національна економіка (приватний сектор, комбінований сектор, державний сектор) ↔ НБУ (національна фінансова система) ↔ глобальна економіка (торгівля у рамках СОТ). Другий – круговий взаємозв'язок

(умовна назва): глобальна економіка (торгівля у рамках СОТ) ↔ види, форми і методи зовнішньої торгівлі ↔ національна економіка (приватний сектор, комбінований сектор, державний сектор) ↔ форми і способи здійснення фінансових платежів. Обидва блоки причинно-наслідкових взаємозв'язків можна охарактеризувати одним правилом: глобальна економіка (торгівля у рамках СОТ) формує конкурентне середовище (ринки товарів, ринки послуг, ринки валюти, обсяги торгівлі, кон'юнктура цін, контрактні умови, правила торгівлі тощо) та потенційно можливу участь у глобальному ринку тієї чи іншої країни.

Рис.1. Відображення фінансових потоків у платіжному балансі між національною та світовою економікою (авторське представлення)

Джерело: Схему складено особисто автором

Потенційно можливу участь у глобальному ринку тієї чи іншої країни визначають такі головні фактори: спеціалізація національної економіки; рівень інвестиційно-інноваційного розвитку; загальний економічний рівень країни; наявність необхідних соціальних інституцій і процедур демократичного характеру. Дане правило можна класифікувати як об'єктивне визначення економічного закону фактичних причинно-наслідкових зв'язків у глобальній економіці. Методологічні особливості моделювання моніторингу зростання відкритості та прагматичності національної економіки в авторському формулюванні представлені у табл. 1.

Таблиця 1.

**Методологія моделювання моніторингу зростання відкритості
національних економік**

Джерело: таблицю сформульовано особисто автором

<i>№ з/п</i>	<i>Методологічні підходи</i>	<i>Перелік складових або показників відповідного методологічного підходу</i>	<i>Визначення показника або економічні прояви</i>
1.	Аналіз відкритості виробничих секторів	А саме секторів: 1) сільського господарства; 2) промисловості; 3) енергетики; 4) послуг.	Індикатори відкритості цих секторів оцінюються як співвідношення зовнішньоторговельного обороту в цьому секторі (сума експорту та імпорту) до ВВП країни.
2.	Аналіз відкритості до зовнішньої торгівлі	Виділяють такі елементи, як: 1) відкритість сектору послуг; 2) відкритість паливно-енергетичного; 3) відкритість металургійного; 4) відкритість хімічного; 5) відкритість машинобудівного; 6) відкритість харчового комплексів.	Так само або як частка від загального зовнішньоторговельного обороту (ЗТО).
3.	Дослідження впливу глобалізації на економічне зростання	Фактори, що характеризують глобалізацію, як джерело економічного зростання України: 1) відкритість до зовнішньої торгівлі (ВЗТ); 2) відкритість до прямих іноземних інвестицій (ВПИ); 3) відкритість до портфельних інвестицій (ВПИ); 4) зовнішній борг як частка ВВП (ЗБ); 5) валові міжнародні резерви як частка ВВП (ВМР); 6) індекс економічної свободи (ІЕС).	Моніторинг росту або спаду окремого показника, його частка у структурі економіки, у т.ч. в обсягах ВВП або ЗТО.
4.	Дослідження фінансової відкритості	Виражається у збільшенні міжнародних потоків капіталу у: 1) формі прямих та портфельних інвестицій; 2) зростанні обсягів торгівлі на валютних біржах; 3) формуванні регіональних валютних угруповань; 4) розвитку платіжних систем та безготівкових розрахунків тощо.	Індикатором відкритості ринку капіталу слугує фактичний рівень залучення ПІІ та розраховується як частка ПІІ у ВВП. Під впливом глобалізації суттєво посилюється зв'язок національної економіки із глобальним господарством, власне завдяки фінансовим ринкам.

Головні фактори глобального середовища та чинники, які можуть визначати стратегію національної економіки в авторському формулюванні розглянуті в табл. 2.

Таблиця 2

Головні фактори глобального економічного середовища та чинники визначення стратегії національної економіки України

Джерело: таблицю сформульовано особисто автором

№ п.п.	Фактори глобального середовища	Економічна сутність проблемних чинників
1.	Поглиблення нерівності між розвинутими країнами і рештою світу, переструктуризація світової економіки	Зміцнення нових центрів сили; зміна інститутів світового економічного порядку; зростання дефіциту енергоресурсів та їхньої вартості; жорсткі умови міжнаціональної кооперації та конкуренції.
2.	Особливості технологічного розвитку	Розвиток технологій, що формуються на стику різних предметних галузей; посилення дифузії сучасних високих технологій в середньо- та низькотехнологічні сектори виробничої сфери (суттєва зміна характеру виробничих процесів і властивостей готової продукції).
3.	Формування ноосферної глобальної економіки	Зростання продуктивності у світі все більше спиратиметься на нагромадження не фізичного, а людського капіталу та підвищення вкладу в економічне зростання економіки знань.
4.	Послідовна транснаціоналізація економіки (створення транснаціональних корпорацій – ТНК)	Провідні виробництва інтегровані у технологічні ланцюжки ТНК, іноземний капітал відіграє домінуючу роль, здійснюючи великий вплив на політичні рішення, і формує модель залежного розвитку, в якій інноваційність розвитку в більшості складових залежить від ініціатив ТНК, а не політики національних урядів.
5.	Проблема впровадження виробничих інновацій на підприємствах усередині країни	Немає економічних передумов щодо інвестування, господарські структури не мають достатньої економічної мотивації у вирішенні завдань технологічної та структурної модернізації виробництва, формування та освоєння нових товарних ринків. Низький інноваційно-технологічний рівень виробництва впливає навіть на таку, здавалося б, успішну галузь, як металургія, продукція якої лише частково покриває потреби внутрішнього ринку. Не вдається зупинити тенденцію старіння основних фондів, що негативно впливає на ефективність виробництва та приховує у собі перманентну загрозу техногенних катастроф.
6.	Позиціонування України в геоекономіці	Необхідно змінити якісні параметри участі країни в міжнародних економічних процесах, враховуючи нову розстановку сил у світовій економіці. "Роза вітрів як багатовекторний напрямок розвитку економіки". Активно шукати альтернативні ЄС та СНД економічні асоціації.
7.	Перерозподіл економічних, фінансових, людських та інтелектуальних ресурсів	Перерозподіл ресурсів носить несиметричний глобальний характер на користь Заходу, які в масовому порядку перетікали в США і Західну Європу. Водночас починає давати збої європейський проект, який насправді не має достатнього економічного підґрунтя, а базується на основі політизованого розширення ЄС.
8.	Ціннісні орієнтири і навіть моделі розвитку, що створило фундаментальний виклик для усіх.	На поверхню виходить такий напрям гострої конкуренції, як боротьба між двома моделями розвитку глобального капіталізму – ліберально-демократичним капіталізмом традиційного Заходу та авторитарним капіталізмом, флагманами якого завжди виступали азійські "тигри" і "дракони". Стрімкий прогрес країн Південно-Східної Азії, Південної Кореї вважали скоріше винятком, ніж правилом. Проте бурхливе зростання Китаю не

		дозволяє більше займатися есканізмом.
9.	Нерівномірність, диспропорційність економічного розвитку та деривативні фінансові операції	Явище, яке зумовлює кризові потрясіння незалежно від об'єктивних циклів ділової активності. Ця диспропорційність не зводиться до відомої різниці у виробництві ВВП на 1 особу між багатими та бідними країнами. Вона викликана глобалізацією міжнародних фінансових потоків, їх спекулятивним обігом й призводить, час від часу, до фінансових криз в різних регіонах світу.
10.	Проблема залучення інвестицій (як зовнішніх, так, і, внутрішніх) у середині країни	В Україні актуальним залишається перехід від негативно-факторної до позитивно-інвестиційної моделі з наступним розширенням інноваційних факторів розвитку. Сумнівною залишається політика уряду, НБУ і банківських установ щодо активізації інвестиційної спроможності; відсутній ефективний механізм конвертації заощаджень в інвестиції.

Ми визначили стратегічні фактори розвитку національної економіки, розглянуті стратегічні фактори розвитку національної економіки України з урахуванням їх ефективної адаптації до глобального економічного середовища (авторське формулювання) представлені у табл. 3. Перелічені фактори свідчать про те, що в Україні відбувається зростання без розвитку, що не може бути визнаним ні сталим, ні перспективним для країни.

Таблиця 3.

Головні стратегічні фактори розвитку національної економіки України з урахуванням їх ефективної адаптації до глобального економічного середовища

Джерело: таблицю сформульовано особисто автором

№ з/п	Стратегічні фактори розвитку національної економіки	Економічна сутність проблемних чинників
Мікроекономічний рівень національної економіки		
1.	Реформування фінансів підприємств та організацій	Попри ринкові перетворення, досі не розв'язаною фінансовою проблемою залишається формування капіталу фінансових корпорацій – найважливішої ланки фінансової системи економічного сектора.
2.	Надмірні внутрішні коливання дохідності підприємств	Від мінусової у видобуванні вугілля та торфу - до завищеної у торгівлі, вантажному транспорті. Внаслідок різних причин пільгові умови мають такі види економічної діяльності, як видобування вуглеводів, нафтоперероблення, пошта і зв'язок, фінансове посередництво тощо.
3.	Цінові та податкові перекоси в енергоспоживанні	Відтворюють енергосировинну структуру економіки за рахунок стримування розвитку підприємств обробної промисловості як двигуна технологічного прогресу.
4.	Низькоприбутковими залишаються підприємства, діяльність яких зосереджується у сфері інформатизації, наукових досліджень, інноваційних розробок, освіти, охорони здоров'я	У світовій практиці економічно розвинутих країн ці види господарської діяльності формують визначальні засади національної конкурентоспроможності, оптимальне поєднання виробничого фактору та провідну роль особистісного фактору підприємства. Все це свідчить про спотворення макроекономічної відтворювальної структури, необхідність реформи усієї системи державного регулювання економікою.
5.	Фондоозброєність праці та завдання технологічної модернізації виробничих	Критичним фактором реалізації економічної стратегії, що ґрунтується на моделі випереджаючого розвитку, є стан основних фондів, ступінь зношеності яких становить 50%,

	підприємств	у тому числі в промисловості - 58%. Середній вік фондів матеріального виробництва дорівнює 21,7 року, потреби у їх реновації задовольняються лише на 37,3%.
6.	Низька частка малих і середніх підприємств	Їх низький реальний внесок у економіку країни (частка у ВВП та зайнятості). Структурні зміни, що повинні привести до скорочення частки монопольного сектора, мають бути забезпечені насамперед за рахунок вступу на ці ринки нових суб'єктів господарювання, що передбачає, у свою чергу, створення та підтримання сприятливого інвестиційного клімату, усунення та недопущення перешкод вступу на товарні ринки.
Макроекономічний рівень національної економіки		
1.	Валові заощадження	В Україні, на відміну від західних держав, де помітна тенденція до зниження рівня національних заощаджень, валові заощадження становлять не менше 25% ВВП, чисті – 14–15% ВВП, що є великим, але ще немобілізованим ресурсом розвитку.
2.	Структурна політика	Повинна виконувати активну функцію перебудови відтворювальних пропорцій в національній економіці, оптимізації співвідношення різних її секторів – споживчого, інноваційного, енергосировинного та інфраструктурного. У світовому господарстві сталими тенденціями є збільшення часток споживчого сектора, інвестиційно-інноваційного, а також відносне скорочення енергосировинного та інфраструктурного секторів.
3.	Прогнозування соціально-економічного розвитку	Має трансформуватися із загальних макромоделей балансового економетричного гатунку - до моделей, побудованих на основі міжгалузевого балансу, системи національних рахунків і моделей окремих секторів економіки.
4.	Усунення економічних і адміністративних бар'єрів економічного росту	В Україні лише 55% усіх товарів і послуг виробляється суб'єктами господарювання, що діють за умов конкуренції. Конкурентне середовище сформовано, зокрема, у торгівлі, на багатьох ринках агропромислового комплексу, легкої, харчової промисловості, машинобудування, будівництва, автомобільного транспорту, у фінансовій діяльності тощо. Існуючі перешкоди на шляху розвитку конкурентних відносин – один з найважливіших чинників, що обумовлює низький рівень ефективності української економіки, перешкоджає її інноваційній переорієнтації.
5.	"Економічна політика державної підтримки" української промисловості набуває винятково важливого значення й надзвичайної актуальності	Відповідальні держави не можуть покладатися і не покладаються на автоматичну дію законів ринку. Сьогодні поза зв'язком з національною державою не може бути розглянута і задовільно вирішена жодна проблема конкурентних переваг вітчизняного виробництва.
6.	Сировинна спрямованість національної економіки	За підсумками I півріччя 2007 р. частка сировинної продукції в обсязі реалізованої продукції добувної та переробної промисловості склала 68,5%, а інвестиційної – лише 14%; за таких умов економічний прогрес ніколи не зможе перетворитися на економічне зростання.

Перелік ключових стратегічних завдань розвитку національної економіки в глобальному середовищі (авторське формулювання) подано у табл. 4.

Таблиця 4.

**Перелік ключових стратегічних завдань розвитку
національної економіки (на макроекономічному рівні) в глобальному
середовищі**

Джерело: таблицю сформульовано особисто автором

№ з/п	Назва ключових стратегічних завдань	Економічна сутність ключових стратегічних завдань
1.	Докорінне удосконалення інституційної системи країни	Створення чітких і зрозумілих "правил гри" для всіх учасників соціально-економічного життя є загальною базою для досягнення цілей соціально-економічного розвитку. Організація ефективного і системного функціонування фінансового, земельного, промислового, продовольчого (позбутися нарешті торгівлі продуктами харчування "з-землі") ринків. При цьому державі необхідно використовувати виключно тонкі механізми налаштування економічних процесів, що потребують обережного втручання у тканину економічного життя, оскільки за останній час з'явилися певні тенденції до збільшення адміністративного потенціалу влади.
2.	Скорочення існуючого розриву між Україною та найбільш розвиненими країнами світу	Входження до групи країн, де домінує інноваційний шлях розвитку, з поєднанням багатовекторного напрямку розвитку економіки.
3.	Реформування системи правосастосування: судова і правоохоронна системи	Подальший економічний розвиток значною мірою буде визначатися станом інститутів державної влади, та судової влади – яка колись має ставати незалежною. Стале функціонування економіки неможливе без ефективного державного апарату, справедливого незалежного суду, достойної правоохоронної системи.
4.	Виробити адміністративно-економічні інструменти економічного зростання	Зростання високими темпами, забезпечення росту ВВП. Прогресивні структурні зрушення: диверсифікація й підвищення конкурентоспроможності країни. Високі темпи і в середньостроковій, і довгостроковій перспективі. Зближення за рівнем економічного розвитку з найбільш розвиненими країнами (тобто темп зростання є більш високим, ніж середньосвітовий або ніж темп зростання у найбільш розвинених країнах). Сталий розвиток країни.
5.	Реформування якості людського потенціалу та життєдіяльності людини	Головні конкурентні переваги сучасної високорозвиненої країни забезпечуються високою якістю людського потенціалу й тими факторами, які безпосередньо пов'язані з життєдіяльністю людини: освіта, наука, охорона здоров'я, продовольча безпека, екологічна безпека продовольства і довкілля.
6.	Стабілізація макроекономічної системи	Грошова і фінансова стабілізація є центральним місцем і найважливішим фактором формування ефективного ринкового середовища та сприятливого інвестиційного клімату. Недопущення наступного етапу девальвації (знецінення) гривні відносно доларової прив'язки й пошук резервів ревальвації (подорожчання), а також фінансово-економічних можливостей відновлення попереднього курсового співвідношення – ключові стратегічні орієнтири макроекономічної стабільності. Створення і функціонування фінансових інституцій земельної іпотеки для іпотечного кредитування аграрного та інших секторів економіки під заставу землі.

7.	Прискорення економічного та соціального розвитку України	Здійснення прогресивного характеру структурних перетворень в економіці, поглиблення її зовнішньої інтегрованості та значного поліпшення діяльності ринкових інститутів, оскільки за протилежних умов Україна буде все більше і більше відноситися до числа країн з повністю залежним розвитком, в якій рівень соціальних протиріч буде нагромаджуватися. Мова має йти про створення умов для ефективного і динамічного економічного зростання, що базується на інвестиціях та інноваціях, які забезпечать структурно-технологічну модернізацію вітчизняної економіки та стабільне підвищення добробуту громадян України.
----	--	--

Ми сформулювали головні економічні інструменти виконання завдань розвитку національної економіки в глобальному середовищі. Розглянуті головні об'єктивні орієнтирно-пріоритетні в Україні економічні інструменти виконання завдань розвитку національної економіки в глобальному середовищі (авторське формулювання) представлені у табл. 5.

Таблиця 5.

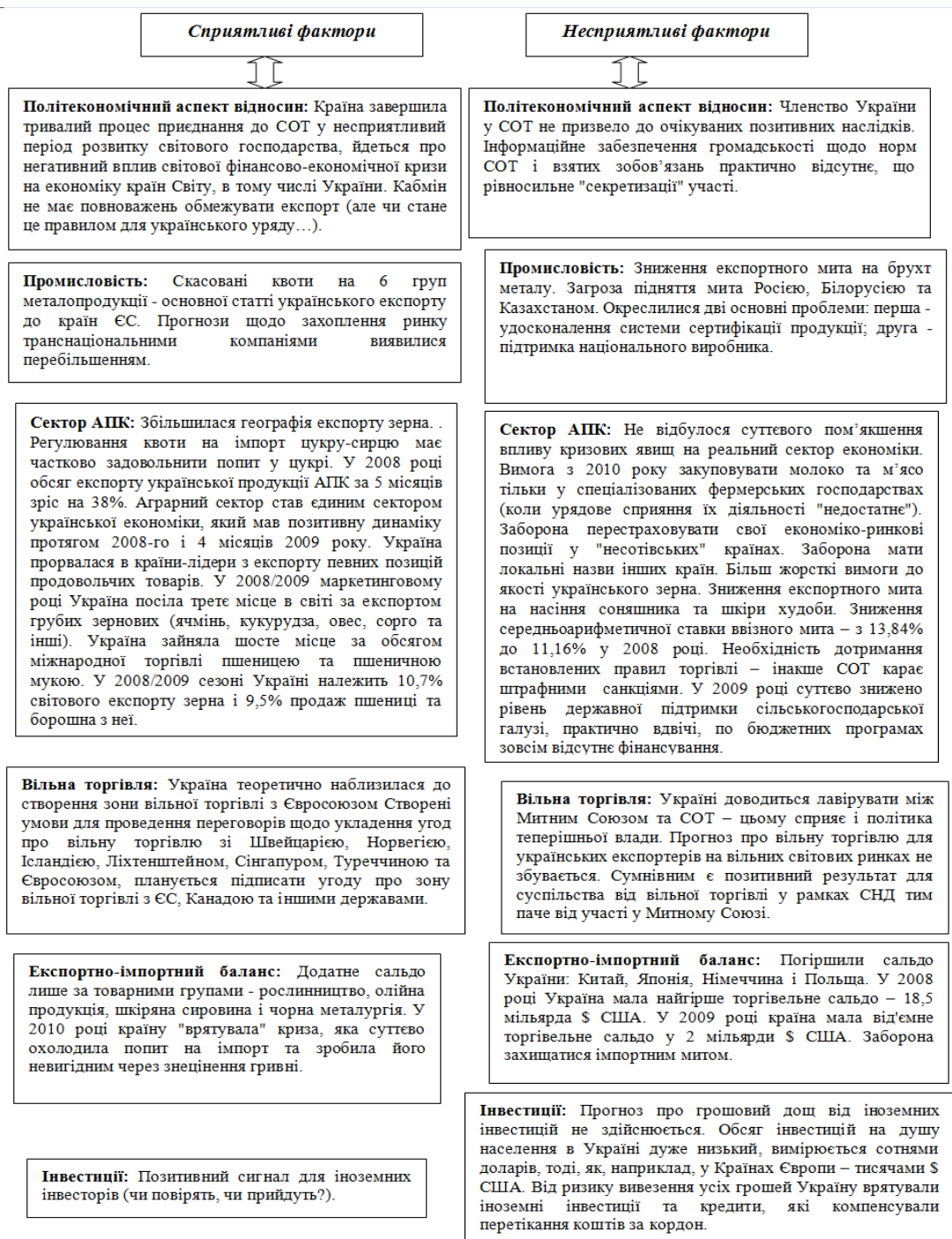
Головні економічні інструменти виконання завдань розвитку національної економіки (на макроекономічному рівні) в глобальному середовищі

Джерело: таблицю сформульовано особисто автором

№ з/п	Назва інструменту	Економічна сутність головних економічних інструментів
Інструмент 1	Внутрішнє політекономічне середовище	Для забезпечення зростання і розвитку української економіки, її спокою, сталості та перспективи необхідно: по-перше, забезпечити політико-правові умови толерантного партнерства уряду і громадянського суспільства; по-друге, ефективно регулювати фактори глобального середовища щодо усунення проблемних чинників, які можуть визначати стратегію національної економіки; по-третє, ефективно регулювати стратегічні фактори розвитку національної економіки України з урахуванням їх адаптації до глобального економічного середовища.
Інструмент 2	Національні пріоритети	Стратегічні пріоритети: створення інститутів економіки знань; перехід від експортно-сировинного до інвестиційно-інноваційного типу економічного розвитку. Зовнішньоекономічні стратегії України мають орієнтуватися на пріоритетний розвиток економічних відносин, з найбільш динамічними країнами та регіонами світу – насамперед потенційними лідерами світової економіки.
Інструмент 3	Спеціалізація економіки та інноваційна високотехнологічність виробничого фактору	Перехід від міжнародної спеціалізації на низько технологічних товарах і послугах, які втілюють в собі незначну додану вартість, до спеціалізації на середньо - та високотехнологічних видах виробництва. Об'єктами міжнародної спеціалізації, могли би стати, насамперед галузі АПК, ракетно-космічної техніки, енергомашинобудування, нових матеріалів із заданими властивостями, мікроелектроніки, комп'ютерних та інженерних послуг, біотехнологій, нових методів отримання енергії та виробництво енергозберігаючого обладнання, впровадження

		технологій екологічного менеджменту та охорони довкілля.
Інструмент 4.	Реструктуризація імпортно-експортної структури	Реструктуризація імпорту-експорту за рахунок його концентрації на товарах і послугах, які втілюють передові світові технології – із відповідним відносним зменшенням імпорту стандартизованих видів товарів і послуг – за рахунок їх прогресуючого заміщення конкурентоспроможними українськими товарами та послугами, які виробляються самостійно або в кооперації з провідними світовими виробниками.
Інструмент 5.	Баланс та суверенність інтересів у ТНК	Розвиток двосторонньої транснаціоналізації виробництва – замість нинішньої тенденції до одностороннього підпорядкування окремих галузей української економіки закордонним ТНК, впровадження механізмів захисту національної економіки від негативних впливів їх політики, пріоритетність формуванню власних ТНК.
Інструмент 6.	Регулювання і стимулювання людського фактору	Перехід до цивілізованої системи регулювання міжнародних міграційних потоків, насамперед стосовно відтоку української кваліфікованої робочої сили та високоосвічених фахівців за кордон, включаючи систему відшкодування витрат держави на підготовку фахівців, що виїжджають на роботу за кордон.
Інструмент 7.	Концепція національної економіки та інвестиційний клімат	Прийняти довгострокову концепцію структурної перебудови національної економіки та цілеспрямовано формувати інвестиційний клімат, у рамках якого був би економічно доцільний перетік капіталу у більш перспективні і стратегічно вигідні види економічної діяльності. Інвестиційний механізм, зокрема, повинен передбачати комплекс державних заходів, у т.ч. здійснюваних через спеціально уповноважені державні організації або діючі за дорученням держави недержавні структури (недержавні агентства розвитку бізнесу; інститути фінансування пріоритетних економічних заходів; інституції страхування економічних операцій тощо).
Інструмент 8.	Концепція зовнішньої економіки та банківський клімат	Ефективна грошова політика НБУ; створення і функціонування фінансових інституцій земельної іпотеки (земельних банків); прогресуюче зниження реальних процентних ставок по кредитах для сфер внутрішнього бізнесу й зовнішньоекономічної діяльності.

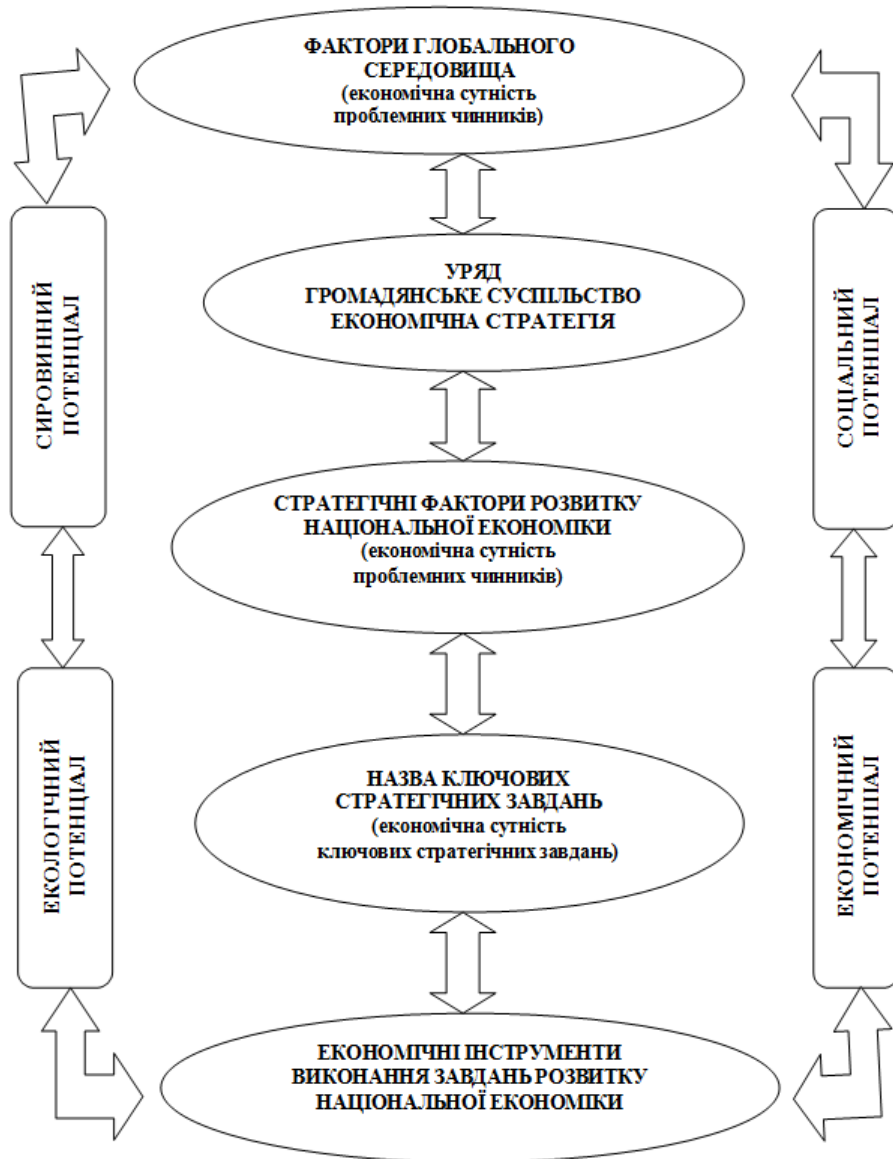
Нами здійснено систематизацію класифікаційних ознак сприятливих та несприятливих факторів для української економіки від наслідків "сотівської" участі. Схематичне представлення цієї систематизації приводиться у авторському формулюванні на рис. 2. Класифікаційні ознаки ми розділили на шість економічних секторів: 1) політекономічний аспект відносин; 2) промисловість; 3) сектор АПК; 4) вільна торгівля; 5) експортно-імпортний баланс; 6) інвестиції. Виокремлення сприятливих та несприятливих факторів підвищення ефективності української економіки від наслідків "сотівської" участі сприятимуть пошуку об'єктивних орієнтирно-пріоритетних критеріїв розвитку національної економіки у глобальному економічному середовищі.

Рис. 2. Схематичне представлення систематизації класифікаційних ознак сприятливих та несприятливих факторів для української економіки від наслідків "сотівської" участі за 2008-2009 роки

Джерело: Схему складено особисто автором

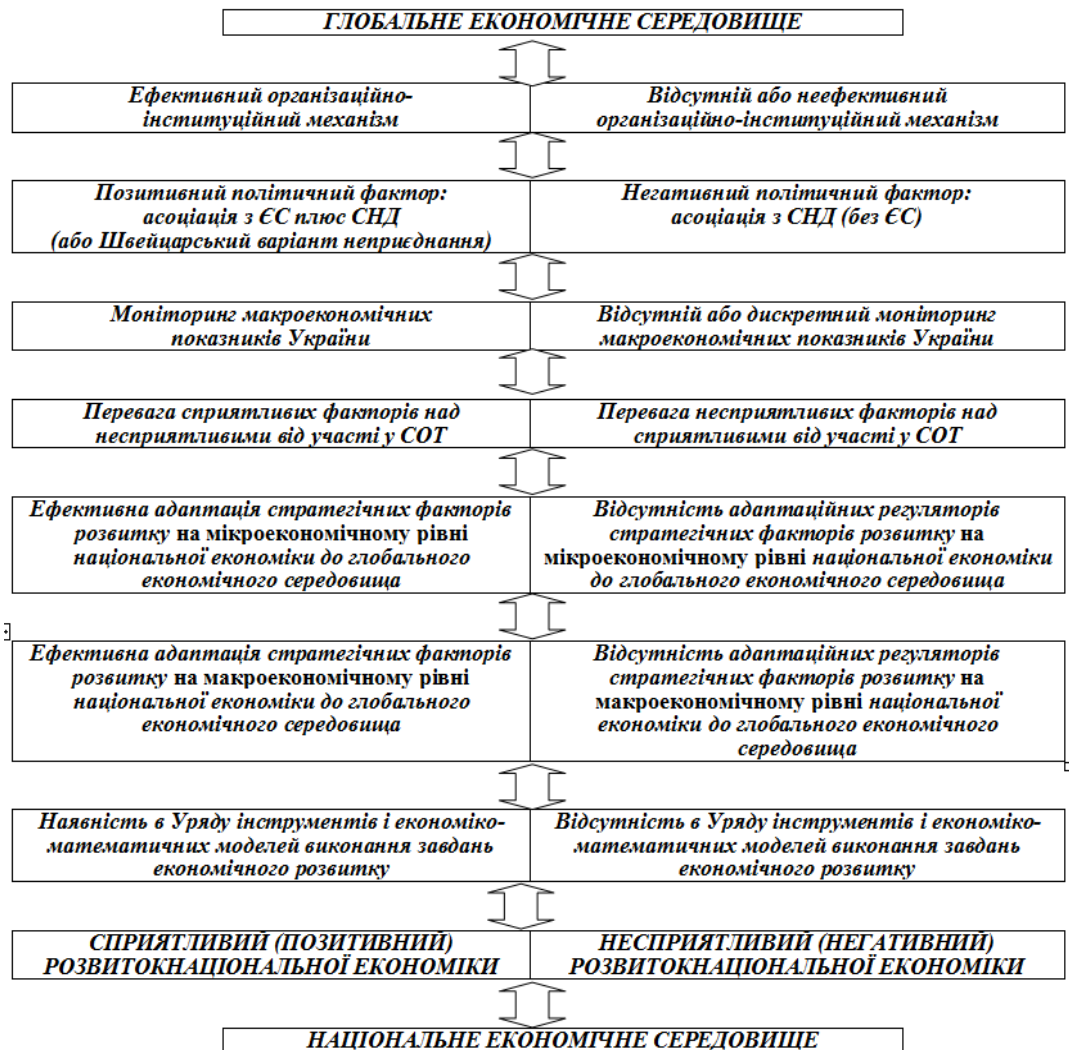
Для виконання завдань розвитку національної економіки потрібен ефективний організаційно-інституційний механізм. Об'єктно-факторний та організаційно-інституційний алгоритм вибудовування економічної стратегії українського уряду може мати наступний вигляд (рис. 3).

Рис. 3. Організаційно-інституційний механізм та об'єктно-факторний алгоритм вибудовування економічної стратегії українського уряду щодо виконання завдань розвитку національної економіки

Джерело: Схему складено особисто автором

Схематичне представлення алгоритму орієнтирно-пріоритетних критеріїв моделювання розвитку національної економіки у авторському формулюванні – на рис. 4.

Рис. 4. Алгоритм орієнтирно-пріоритетних критеріїв моделювання розвитку національної економіки

Джерело: Схему складено особисто автором

Основні узагальнення і висновки

Нами сформульовано показниково-табличні дані: фактори глобального середовища та чинники визначення стратегії національної економіки України; головні стратегічні фактори розвитку національної економіки України з

урахуванням їх ефективної адаптації до глобального економічного середовища; перелік ключових стратегічних завдань розвитку національної економіки (на макроекономічному рівні) в глобальному середовищі; головні економічні інструменти виконання завдань розвитку національної економіки (на макроекономічному рівні) в глобальному середовищі. Узагальнено методологічні особливості моделювання моніторингу зростання відкритості та прагматичності національної економіки.

Представлено алгоритми логіко-схематичного моделювання взаємозв'язків та визначення критеріїв розвитку національної економіки у глобальному середовищі: відображення фінансових потоків у платіжному балансі між національною та світовою економікою; організаційно-інституційний механізм та об'єктно-факторний алгоритм вибудовування економічної стратегії українського уряду щодо виконання завдань розвитку національної економіки; схематичне представлення систематизації класифікаційних ознак сприятливих та несприятливих факторів для української економіки від наслідків "сотівської" участі; алгоритм орієнтирно-пріоритетних критеріїв моделювання розвитку національної економіки.

Концептуальними цілями регулювання зовнішньої економіки та банківського клімату є: по-перше, забезпечення довіри до гривні, збільшення кошика валют прив'язки гривні; по-друге, іпотечне кредитування аграрного та інших секторів економіки під заставу землі; по-третє, більш ефективної концентрації фінансових коштів для здійснення кредитування закордонних споживачів української продукції; по-четверте, створення сучасної системи страхування кредитів і зовнішньоекономічних ризиків для експорту капіталомістких товарів; по-п'яте, економічні, в т.ч. податкові стимули, податкове кредитування імпорту інвестиційного устаткування для створення технологічно досконалих виробництв; по-шосте, тимчасове підвищення тарифного захисту освоєння нових, технологічносміх виробництв; по-сьоме, надання державою безкоштовних техніко-економічних консультацій та інформаційного забезпечення розгортання експортоорієнтованих високотехнологічних виробництв, освоєння нових зовнішньоекономічних ринків.

Подальші наукові дослідження слід орієнтувати на: 1) обґрунтування показниково-статистичної оцінки та економіко-математичного моделювання розвитку національної економіки у глобальному економічному середовищі; 2) встановлення національних імперативів уніфікації Світових інтеграційних процесів; 3) систематизацію методології аналізу інтеграційних процесів в умовах глобалізації.

Література

1. Morgenthau H.J. Politics among Nations. / H.J. Morgenthau. - New York, 1967. - Р. 3.
2. Мальський М. З. Теорія міжнародних відносин: Підручник / М.З.Мальський, М.М. Мацях. - К.: Знання, 3-тє вид., перероб. і доп., 2007. - 461 с.

3. Пунько Б.М. Економіко-екологічне відтворення: Монографія / Б.М. Пунько [За редакцією академіка НАН України Б.В. Буркинського]. – Львів: Науково-виробнича фірма "Українські технології", друге вид., доп., 2011. – 440 с.

4. Шнипко О. Постіндустріальна глобалізація: сутність, чинники, тенденції та суперечності розвитку / О. Шнипко. - К.: Економіст. – 2005. – № 4. – С. 76–79.

5. M.A.R., Yap S.F. The openness growth monitoring model (OGM-Model) // Journal of Policy Modeling. – 2006. – Vol. 28. – Pp. 235-246.

6. Василенко В. М. Оцінка впливу глобалізації на економічне зростання в Україні / В.М. Василенко, Т.О. Даниліна : науч. тр. Дон. НТУ: Сер.: экономическая. – 2004. – № 69. – С. 35–43.

7. OECD Handbook on Economic Globalization Indicators [Електронний ресурс]: OECD, 2005. – Режим доступу: <http://www.oecdbookshop.org/oecd/display.asp>].

Summary

Pun'ko B.M.

REAL CRITERIA GROWTH RATE OF OPENNESS AND PRAGMATIC NATIONAL OF THE ECONOMY IN GLOBAL ECONOMIC ENVIRONMENT.

It is set forth indexes-table data that represent of reason-consequences intercommunications at global level of economy are set forth. The methodological features of design of monitoring of increase of openness and pragmaticness of national economy are generalized. The algorithms of logic-schematic design of intercommunications and determination of criteria of development of national economy are presented in a global environment. The conceptual whole adjusting of external economy and bank climate is distinguished.

Key words. *Reason-consequencesi intercommunications, openness and pragmaticness of national economy, criteria, conceptual aims, adjustings.*

Рецензент – д.е.н., професор Музика П.М.